

Treść: 132. Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych, Ministra Skarbu i Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 10 stycznia 1923 r. do ustawy z dnia 18 marca 1921 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin po poległych i zmarłych, których śmierć znajduje się w związku przyczynowym ze służbą wojskową, tudzież do ustawy z dnia 4 sierpnia 1922 r., zmieniającej niektóre postanowienia ustawy z dnia 18 marca 1921 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin, oraz o zaopatrzeniu rodzin po poległych i zmarłych, których śmierć znajduje się w związku przyczynowym ze służbą wojskową. . . . .

221

132.

Rozporządzenie wykonawcze Ministra Spraw Wojskowych, Ministra Skarbu i Ministra Pracy i Opieki Społecznej

z dnia 10 stycznia 1923 r.

do ustawy z dnia 18 marca 1921 roku o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin, oraz o zaopatrzeniu rodzin po poległych i zmarłych, których śmierć znajduje się w związku przyczynowym ze służbą wojskową, tudzież do ustawy z dnia 4 sierpnia 1922 roku, zmieniającej niektóre postanowienia ustawy z dnia 18 marca 1921 roku o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin, oraz o zaopatrzeniu rodzin po poległych i zmarłych, których śmierć znajduje się w związku przyczynowym ze służbą wojskową.

Na podstawie art. 58 ustawy z dnia 18 marca 1921 roku o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin, oraz o zaopatrzeniu rodzin po poległych i zmarłych, których śmierć znajduje się w związku przyczynowym ze służbą wojskową (Dz. U. R. P. № 32, poz. 195) jak również na zasadzie art. 16 ustawy z dnia 4 sierpnia 1922 roku, zmieniającej niektóre postanowienia ustawy z dnia 18 marca 1921 roku o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i ich rodzin, oraz o zaopatrzeniu rodzin po poległych i zmarłych, których śmierć znajduje się w związku przyczynowym ze służbą wojskową (Dz. U. R. P. № 67, poz. 608) zarządza się co następuje:

CZEŚĆ I.

Zaopatrzenie inwalidów.

Rozdział I.

Prawo do zaopatrzenia.

§ 1. Za służbę w wojsku można uważać tylko tę służbę, w czasie której dana osoba podlega takim

obowiązkom, jakie ciąży na osobach, w czynnej służbie pozostających.

Ochotnicy, pełniący służbę w wojsku, mogą być uznani za inwalidów wojennych, jeżeli zachodzą wszystkie inne, ustawą wymagane warunki.

§ 2. Za wojskowe formacje polskie przy armjach obcych (art. 2 lit. b ustawy z dnia 18 marca 1921 r.) uważa się te formacje, które zostały uznane jako takie przez Państwo Polskie w drodze ustawodawczej.

§ 3. Za inwalidów wojennych mogą być uznani jedynie obywatele Rzeczypospolitej Polskiej. Tylko odnośnie osób, wymienionych w art. 2 lit. d) ustawy z dnia 18 marca 1921 r., warunek posiadania obywatelstwa polskiego nie jest wymagany.

Dowodem obywatelstwa polskiego osób, które służyły w Wojsku Polskim, jest okoliczność przyjęcia ich do służby w Wojsku Polskim.

Osoby, które służyły w Wojsku Polskim, lub formacjach polskich, nie posiadając obywatelstwa polskiego, podpadają pod lit. d) art. 2 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.

§ 4. Podstawą do przyznania zaopatrzenia jest zatwierdzone przez odnośną władzę wojskową (dowódcę okręgu korpusu lub Ministra Spraw Wojskowych) orzeczenie komisji wojskowo-lekarskiej, jeżeli stwierdzone jest istnienie związku przyczynowego pomiędzy kalectwem (chorobą) a służbą wojskową.

Przy ustaleniu związku przyczynowego pomiędzy kalectwem (chorobą) a służbą wojskową, mogą być uwzględnione: świadectwa wojskowo-lekarskie, orzeczenia szpitali, zaświadczenia szpitali o przebywaniu w stanie chorych, zapiski szpitalne o przebiegu choroby i urzędowe zaświadczenia o dokonaniem badania danej osoby, jak röntgenogramy, badanie krwi, płwociny, moczu i t. p., urzędowe lub lekarskie zaświadczenia o dokonaniem zabiegu chirurgicznym lub opatrunkowym, książki i legitymacje inwalidzkie, książki i zaświadczenia protezowe, zaświadczenia o udzielonych urlopach zdrowotnych, swia-

dektwa ewakuacyjne, wydane osobom wojskowym przez władze wojskowe i t. p.

W braku dokumentów, stwierdzających związek przyczynowy kalectwa (choroby) ze służbą wojskową, można brać pod uwagę zeznania wiarygodnych świadków (wzór — załącznik № 1), złożone przed władzą administracyjną I instancji, lub zeznania oficerów czynnie w wojsku służących, złożone protokularnie przed ich przełożoną władzą, ewentualnie zaświadczenia władz administracyjnych.

§ 5. Skład komisji wojskowo-lekarskich ustala Minister Spraw Wojskowych drogą osobnego rozporządzenia.

Rozdział II.

Zaopatrzenie pieniężne.

§ 6. Świadczenia, wymienione w art. 4 lit. a), b), ustawy z dnia 18 marca 1921 r. stanowią zaopatrzenie pieniężne.

§ 7. Wysokość renty zasadniczej zależy od stopnia utraty zdolności zarobkowej, spowodowanej wyłącznie tylko służbą wojskową (art. 5 i art. 2 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.). Stosownie do stopnia utraty zdolności zarobkowej dzielą się inwalidzi wojenni na 10 kategorii (art. 7 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.).

Przy utracie 15% zdolności zarobkowej — I kategoria.

Przy utracie 16% — 24% zdolności zarobkowej — II kategoria.

Przy utracie 25% — 34% zdolności zarobkowej — III kategoria,

Przy utracie 35% — 44% zdolności zarobkowej — IV kategoria.

Przy utracie 45% — 54% zdolności zarobkowej — V kategoria.

Przy utracie 55% — 64% zdolności zarobkowej — VI kategoria.

Przy utracie 65% — 74% zdolności zarobkowej — VII kategoria.

Przy utracie 75% — 84% zdolności zarobkowej — VIII kategoria.

Przy utracie 85% — 94% zdolności zarobkowej — IX kategoria.

Przy utracie 95% — 100% zdolności zarobkowej — X kategoria.

Wysokość renty zasadniczej nie zależy od miejsca zamieszkania inwalidy (klasy miejscowości).

§ 8. Inwalidą zupełnym jest ten, którego utratę zdolności zarobkowej określono co najmniej na 95%.

§ 9. Dodatek dla ciężko poszkodowanych (art. 9 ustawy z dnia 18. III 1921 r.), który przysługuje tylko inwalidom od V do X kategorii, oblicza się w stosunku do pobieranej przez inwalidę renty zasadniczej, a zatem nie zależy również od miejsca zamieszkania (klasy miejscowości) inwalidy. Tabelę dodatku dla ciężko poszkodowanych podaje załącznik № 2.

§ 10. Dodatek kwalifikacyjny (art. 10 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.) oblicza się w stosunku do należnej renty zasadniczej, względnie — do renty za-

sadniczej i dodatku dla ciężko poszkodowanych, o ile ten ostatni inwalidzie przysługuje. Wysokość jego nie zależy od miejsca zamieszkania inwalidy (klasy miejscowości). Tabelę dodatku kwalifikacyjnego podaje załącznik № 2.

§ 11. Dodatek kwalifikacyjny 25%-owy (art. 10 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.) otrzymują:

- 1) osoby, które przed doznaniem kalectwa (choroby) ukończyły publiczną średnią szkołę ogólnokształcącą, lub równorzędną;
- 2) bez względu na wykształcenie — osoby, które przed wstąpieniem do służby wojskowej, lub w czasie tej służby, pełniły czynności, wymagające większej zawodowej sprawności.

§ 12. Dodatek kwalifikacyjny 50%-owy (art. 10 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.) otrzymują:

- 1) osoby, które przed doznaniem kalectwa (choroby) ukończyły wyższy zakład naukowy;
- 2) bez względu na wykształcenie — osoby, które przed wstąpieniem do służby wojskowej, lub w czasie tej służby zajmowały stanowisko odpowiedzialne, wymagające znacznego stopnia umiejętności zawodowej.

§ 13. Ukończenie studjów lub osiągnięcie wyższego stanowiska państwowego (samorządowego), po zwolnieniu z czynnej służby wojskowej, nie uprawnia do przyznania dodatku kwalifikacyjnego, względnie do podwyższenia już przyznanego.

§ 14. Inwalidzi, którzy ubiegają się o przyznanie dodatku kwalifikacyjnego, powinni udowodnić, że ukończyli przed służbą wojskową odpowiedni zakład naukowy, względnie, iż przed służbą lub w czasie służby wojskowej pełnili czynności lub zajmowali stanowiska, odpowiadające warunkom, podanym w § 11 względnie § 12 niniejszego rozporządzenia.

Za dowody mogą posłużyć: dekret nominacyjny, stan służby, dekret pensyjny, książka emerytalna, świadectwo służby, poświadczenie zwolnienia ze służby wojskowej, świadectwo wojskowo-szpitalne, świadectwo instytucji (firmy) handlowej lub przemysłowej, uprawnienie handlowe lub przemysłowe, zaświadczenie o posiadaniu pewnego stopnia służbowego i t. p.

W braku powyższych dokumentów może być wzięte za podstawę do przyznania dodatku kwalifikacyjnego zaświadczenie wiarygodnych świadków, którzy stwierdzą okoliczności, wymagane ustawą i rozporządzeniem niniejszem. Wiarygodność świadków musi być stwierdzona przez władzę państwową lub wojskową.

Brak dowodów, stwierdzających prawo do dodatku kwalifikacyjnego, nie może być przeszkodą do przyznania i wypłaty renty wraz z innymi dodatkami. Gdy dowody te zostaną przez inwalidę przedłożone w czasie późniejszym, przyznaje się dodatek kwalifikacyjny za cały czas, za który przyznano zaopatrzenie wogóle.

§ 15. Wysokość dodatku drożyznianego (art. 12 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.) zależną jest zasa-

dniczko od ilości członków rodziny inwalidy i miejsca jego zamieszkania.

Do członków rodziny zalicza się ślubną żonę (męża) i dzieci inwalidy według art. 3 lit. b), c), d), ustawy z dnia 18 marca 1921 r.

Dzieci nieślubne uwzględnia się przy wymiarze dodatku drożyznianego, gdy inwalida przedłoży orzeczenie sądu, stwierdzające jego ojcostwo. Okoliczność adoptowania dziecka winna być stwierdzona dokumentem urzędowym.

Dzieci adoptowane uwzględnia się przy wymiarze dodatku drożyznianego tylko wtedy, gdy są one na utrzymaniu uprawnionego do zaopatrzenia i gdy

ich adopcja nastąpiła przed doznaniem uszkodzeniem zdrowia.

Dodatek drożyzniany oblicza się, mnożąc mnożną, równą dla wszystkich klas miejscowości, a różną dla poszczególnych kategorii inwalidów i grup rodzinnych, przez mnożnik, ustalony każdorazowo przez Radę Ministrów dla obliczenia dodatków drożyznianych cywilnych funkcjonariuszów państwowych i osób wojskowych.

Ułamek marek przy wypłacie nie uwzględnia się.

Poniżej zestawiona tabela przedstawia mnożną, dla wszystkich kategorii inwalidów z uwzględnieniem grup rodzinnych.

Grupa rodzinna	I kat.	II kat.	III kat.	IV kat.	V kat.	VI kat.	VII kat.	VIII kat.	IX kat.	X kat.
I samotny	2.25	3	4.5	6	7.5	9	10.5	12	13.5	15
II mała rodzina	2.85	3.8	5.7	7.6	9.5	11.4	13.3	15.2	17.1	19
III średnia rodzina	3.3	4.4	6.6	8.8	11	13.2	15.4	17.6	19.8	22
IV duża rodzina	3.75	5	7.5	10	12.5	15	17.5	20	22.5	25

§ 16. Żonę i dzieci uwzględnia się przy wymiarze dodatku drożyznianego według zasad, określonych w art. 15 i art. 16 rozporządzenia Rady Ministrów o dodatkach za wysługę lat, względnie trzechlecia, za studia wyższe i dodatku drożyznianym do płacy zasadniczej funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. r. 1920, № 77, poz. 521), przyczem warunek utrzymywania rodziny nie odnosi się do tych inwalidów, którzy obowiązki temu zadość uczynić nie mogą z powodu swego kalectwa (choroby).

§ 17. W wypadku przesiedlenia się inwalidy do innej klasy miejscowości następuje wymiar wyższego, względnie niższego dodatku drożyznianego od dnia 1 następującego miesiąca po przesiedleniu.

Dodatek drożyzniany, uwzględniający rodzinę, wymierza się według miejsca zamieszkania inwalidy, bez względu na miejsce zamieszkania jego rodziny.

O każdym wypadku przesiedlenia winien inwalida zawiadomić natychmiast tą izbę skarbową, do której przed przesiedleniem należało asygnowanie zaopatrzenia.

§ 18. Inwalida, ubiegający się o przyznanie mu zaopatrzenia pieniężnego (§ 6), musi przedłożyć wypełnioną deklarację według wzoru (załącznik № 2), władzy, przyznającej zaopatrzenie, wraz z odnośnemi zaświadczeniami i dowodami. Prawdziwość danych, zawartych w deklaracji stwierdza władza, przyznająca zaopatrzenie, jeżeli stosunki inwalidy znane są jej, w przeciwnym zaś razie władza ta przesyła deklarację odnośnej władzy administracyjnej I instancji do zatwierdzenia.

Jeżeli już z treści przedłożonej przez inwalidę deklaracji wynika, że zachodzą warunki zawieszenia wypłaty renty (art. 26 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.

i art. 5 ustawy z dnia 4 sierpnia 1922 r.), odpada potrzeba jej zatwierdzenia.

§ 19. Za nieprawdziwość zeznań, zawartych w deklaracji (§ 18) inwalida odpowiedzialny jest sędowo-karnie. Po ujawnieniu fałszywych zeznań robią właściwe władze doniesienie do odpowiednich władz sądowych.

§ 20. Deklarację przedkłada inwalida co 6 miesięcy właściwej izbie skarbowej. Gdy w międzyczasie zaszły okoliczności, wpływające na niższy wymiar dodatku drożyznianego (zawieszenie renty), winien inwalida zawiadomić o tem właściwą izbę skarbową.

§ 21. O przyjęciu inwalidy do szpitala (zakładu leczniczego) na koszt Państwa, tudzież o jego odejściu (art. 11 ustawy z dnia 4 sierpnia 1922 r.), zawiadamia komendant (zarząd) tegoż szpitala, lub powiatowa komenda uzupełnień, właściwą władzę skarbową, podając datę przyjęcia i odejścia jego ze szpitala (zakładu leczniczego), ewentualnie ilość dni pobytu jego tamże. Na podstawie tego zawiadomienia oblicza władza skarbową kwoty należne inwalidzie tytułem zaopatrzenia pieniężnego przez czas pobytu jego w szpitalu i zarządza wypłatę.

Za podstawę do obliczenia kwot, należnych inwalidzie za czas pobytu w szpitalu (zakładzie leczniczym), przyjmuje się: rentę zasadniczą i dodatek drożyzniany, a nadto także dodatek dla ciężko poszkodowanych i dodatek kwalifikacyjny, jeżeli do tych dwu ostatnich inwalidzie przysługuje prawo.

Za każdy dzień pobytu w szpitalu (zakładzie leczniczym) strąca się inwalidzie z należnego za ten dzień zaopatrzenia rzeczywiste koszty jego utrzymania w szpitalu (zakładzie leczniczym), jeżeli pobyt jego tam nie trwa dłużej, jak 4 tygodnie.

Gdy pobyt inwalidy w szpitalu (zakładzie leczniczym) przekracza 4 tygodnie, należy się inwalidzie po upływie tych czterech tygodni za każdy dzień jego dalszego tam pobytu $\frac{1}{30}$ część zaopatrzenia, określonego w ust. 2 art. 11 ustawy z dnia 4 sierpnia 1922 r.

§ 22. Względem inwalidów, umieszczonych w zakładach na stałe, na podstawie art. 48 ustawy z dnia 18 marca 1921 r., tudzież względem inwalidów umieszczonych w zakładach szkolenia na koszt Państwa (art. 47 powołanej ustawy)—stosuje się postanowienia, zawarte w § 21 niniejszego rozporządzenia, z wyjątkiem ustępu 1 tego paragrafu, z tą jednak różnicą, że obliczenie zaopatrzenia rozpoczyna się od dnia 1 następującego miesiąca po przyjęciu inwalidy do zakładu.

§ 23. Po opuszczeniu przez inwalidę szpitala (zakładu leczniczego, domu inwalidów, zakładu szkolenia) skutecznia się wypłatę pełnego zaopatrzenia pieniężnego od dnia następnego, przyczem dla uzyskania kwoty za jeden dzień dzieli się miesięczne zaopatrzenie pieniężne przez 30.

§ 24. Roszczenie do zaopatrzenia zgłoszone później, jak w 1 rok po zwolnieniu ze służby wojskowej można uwzględnić tylko wtedy, jeżeli zachodzą warunki, określone pod lit. a) i b) art. 24 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.

Urzędowym świadectwem lekarskim w rozumieniu lit. a) art. 24 ustawy jest świadectwo lekarza wojskowego, wystawione na podstawie dostarczonych mu przez poszkodowanego dowodów, i zatwierdzone przez właściwą władzę wojskową.

Uzasadnionymi powodami w rozumieniu lit. b) art. 24 ustawy, może być: brak środków materialnych na powrót do kraju, zamknięcie granicy, lub też stan zdrowia inwalidy, uniemożliwiający powrót i t. p.

Osoby, które z własnej winy dostały się do niewoli nieprzyjacielskiej i w związku z tem nabawiły się kalectwa (choroby), nie mają prawa do zaopatrzenia.

§ 25. Gdy roszczenie do zaopatrzenia zgłoszone zostało w ciągu 1 roku od czasu zwolnienia inwalidy ze służby, przyznaje się zaopatrzenie pieniężne:

- a) od dnia 1 następującego miesiąca po zwolnieniu z czynnej służby wojskowej, osobom, którym do końca miesiąca, w jakim nastąpiło zwolnienie, przysługiwało prawo do uposażenia czynnego;
- b) od 1 następującego dnia po terminie za jaki wypłacono uposażenie czynne, osobom, którym nie przysługiwało prawo do uposażenia czynnego do końca miesiąca, w którym nastąpiło zwolnienie (szeregowi), przyczem zaopatrzenie oblicza się według zasad, podanych w § 23 (przykład);
- c) od 1 następującego dnia po doznaniu kalectwa (choroby), osobom, którym nie przysługiwało prawo do uposażenia czynnego.

§ 26. Zaopatrzenie pieniężne przyznaje się do końca terminu, oznaczonego w orzeczeniu komisji

wojskowo-lekarskiej, o ile termin zaopatrzenia nie został oznaczony na stałe.

Gdy po uprawomocnieniu się orzeczenia komisji wojskowo-lekarskiej i zwolnieniu inwalidy ze służby czynnej, wypłacono uposażenie czynne, zalicza się je na poczet zaopatrzenia inwalidzkiego.

§ 27. Przed wygaśnięciem prawomocności orzeczenia komisji wojskowo-lekarskiej winien inwalida zgłosić się we właściwej powiatowej komendzie uzupełnień do ponownego badania wojskowo-lekarskiego, w przeciwnym razie wypłata renty ustaje.

§ 28. Jeżeli inwalida nie zgłosił się do właściwej powiatowej komendy uzupełnień celem ponownego badania wojskowo-lekarskiego w terminie, oznaczonym w § 27 lub swego niezgłoszenia się w tymże terminie dostatecznie nie usprawiedliwił, to ponowne zaopatrzenie przyznaje się mu od 1 następującego dnia po zgłoszeniu się, a to w wymiarze, oznaczonym w nowym orzeczeniu komisji wojskowo-lekarskiej.

Jeżeli natomiast inwalida dostatecznie usprawiedliwił swoje niezgłoszenie się w terminie, oznaczonym w § 27, wówczas zaopatrzenie, w wymiarze, oznaczonym w ponownym orzeczeniu komisji wojskowo-lekarskiej, przyznaje się od dnia 1 następującego po dniu wygaśnięcia prawomocności poprzedniego orzeczenia.

O tem, czy niezgłoszenie się inwalidy w przepisany termin jest dostatecznie usprawiedliwione, decyduje powiatowa komenda uzupełnień, od której decyzji służy inwalidzie prawo odwołania się do dowództwa okręgu korpusu, którego decyzja jest ostateczna.

§ 29. Gdy inwalida nie może w oznaczonym terminie zgłosić się do ponownego badania wojskowo-lekarskiego z powodu kalectwa (choroby), uniemożliwiającego mu zgłoszenie się i na dowód tego przedkłada powiatowej komendzie uzupełnień świadectwo lekarza, stwierdzające stan jego kalectwa (choroby), powiatowa komenda uzupełnień może zarządzić badanie wojskowo-lekarskie w miejscu pobytu inwalidy.

§ 30. W wypadkach, przewidzianych w ust. 3 art. 7 ustawy z dnia 18 marca 1921 r., przyznaje się, po uprawomocnieniu się orzeczenia komisji odwoławczej, stosownie do tego orzeczenia:

- a) zaopatrzenie wyższe — od dnia 1 następującego miesiąca po wniesieniu przez inwalidę odwołania;
- b) zaopatrzenie niższe — od dnia 1 następującego miesiąca po uprawomocnieniu się orzeczenia komisji odwoławczej.

§ 31. Pieniężne zaopatrzenie inwalidzkie, tudzież dodatek na pielęgnację, przyznaje i wymierza właściwa Izba Skarbowa, a mianowicie:

- dla obszaru b. zaboru rosyjskiego — w Warszawie,
  - dla obszaru b. zaboru austriackiego — w Krakowie,
  - dla obszaru b. zaboru niemieckiego — w Poznaniu.
- Izby Skarbowe orzekają w I instancji.

§ 32. Przeciw decyzji Izby Skarbowej o wymiarze zaopatrzenia pieniężnego, służy inwalidzie pra-

wo wniesienia zażalenia do Ministerstwa Skarbu, o ile ono nie dotyczy ustalenia związku cierpienia ze służbą wojskową i %o niezdolności zarobkowej. Zażalenie to może wnieść inwalida w ciągu dni 60, licząc od dnia doręczenia mu odnośnej decyzji Izby Skarbowej.

Rozdział III.

Dodatek na pielęgnację.

§ 33. Za niedołężnego, stale potrzebującego pomocy osób drugich i uprawnionego do pobierania dodatku na pielęgnację (art. 49 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.), uważa się inwalidę, który z powodu swego kalectwa (choroby) jest:

- a) złożony zupełną niemocą wskutek wycieńczenia, spowodowanego długotrwałą chorobą lub ciężkim kalectwem, albo
- b) pozbawiony możności samodzielnego chodzenia lub przyjmowania pokarmu, albo
- c) obarczony w takim stopniu chorobą umysłową, że zagraża bezpieczeństwu swemu lub swego otoczenia, lub też
- d) ociemniały.

Stwierdzenie powyższych warunków należy do komisji wojskowo-lekarskiej.

§ 34. Za podstawę do obliczenia dodatku na pielęgnację, służy pełna renta inwalidzka (art. 11 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.), t. j. renta zasadnicza z dodatkiem dla ciężko poszkodowanych i dodatkiem kwalifikacyjnym, o ile ten ostatni inwalidzie przysługuje.

§ 35. Okres czasu, na jaki może być przyznany dodatek na pielęgnację oznacza komisja wojskowo-lekarska; początek i koniec tego okresu nie zależy od początkowego i końcowego terminu przyznania zaopatrzenia inwalidzkiego.

Prawo do dodatku na pielęgnację może być przyznane:

- a) na stałe, albo
- b) czasowo.

Na stałe może być przyznane prawo do dodatku na pielęgnację tylko tym inwalidom, co do których ze stanowiska lekarskiego jest pewnym, że stan ich zdrowia nie poprawi się mimo leczenia i stosowania aparatów ortopedycznych lub innych środków pomocniczych.

Wypłatę dodatku na pielęgnację poleca się dopiero wtedy, gdy przez właściwą władzę zostanie stwierdzone, że inwalida nie może być umieszczony w odpowiednim zakładzie, mimo, że nie posiada opieki rodzinnej.

§ 36. Inwalida, umieszczony na koszt Skarbu Państwa w domu inwalidów (zakładzie leczniczym, zakładzie dla umysłowo chorych i t. p.), nie otrzymuje dodatku na pielęgnację.

§ 37. Inwalida nie otrzymuje dodatku na pielęgnację w wypadku, jeżeli nie zgadza się na zabiegi lecznicze, albo używanie aparatów lub środków, zalecanych mu przez zakłady sanitarne, albo lekarzy, powołanych do leczenia inwalidów.

Rozdział IV.

Leczenie.

§ 38. Inwalida wojenny ma prawo do korzystania na koszt Państwa z wyznaczonych w tym celu przez Ministerstwo Spraw Wojskowych: pomocy lekarskiej, środków i zakładów leczniczych, o ile stwierdzone zostanie, że choroba jego znajduje się w związku przyczynowym z odbytą służbą wojskową.

§ 39. Leczenie w myśl § 38 niniejszego rozporządzenia ma być tylko wtedy stosowane, jeżeli przez nie można usunąć chorobę lub zmniejszyć uszkodzenie zdrowia, zapobiec pogorszeniu się stanu zdrowia, lub zwiększyć zdolność zarobkową inwalidy.

§ 40. Ambulatoryjne i szpitalne leczenie inwalidy wojennego na koszt Państwa w wojskowych Zakładach Sanitarnych (izby chorych, przychodnie) lub szpitalne leczenie w poszczególnych Zakładach leczniczych (szpitale, zdrojowiska, sanatoria) odbywa się na podstawie wniosku lekarzy powołanych do leczenia inwalidów; przyjęcie zaś inwalidy wojennego na leczenie do prywatnego zakładu leczniczego może nastąpić tylko po uprzednim zezwoleniu szefa sanitarnego odnośnego dowództwa okręgu korpusu.

§ 41. Inwalidzi wojenni byli oficerowie, oraz inwalidzi, którym został przyznany dodatek kwalifikacyjny w wysokości 50%o, korzystają z praw oficerskich w szpitalach wojskowych, w cywilnych zaś, przy istnieniu dwóch lub więcej klas, korzystają z klasy przedostatniej.

Pozostali inwalidzi korzystają z praw szeregowych w wojskowych zakładach leczniczych, oraz z klasy ostatniej w cywilnych zakładach leczniczych.

§ 42. Jeżeli umieszczenie inwalidy wojennego w wojskowym zakładzie sanitarnym jest niemożliwe, czy to z powodu braku takich zakładów na miejscu, czy to z braku miejsca w istniejących, a przeniesienie do zakładu wojskowego innej miejscowości spowodowałoby znaczne trudności i koszty, już to ze względu na stan i rodzaj choroby, bądź z powodu trudności przewozowych, może on być wyjątkowo oddany na leczenie do powszechnego zakładu sanitarnego, a w braku takowego, do prywatnego zakładu.

§ 43. Przyjęcie inwalidy wojennego na leczenie na koszt Państwa do wojskowego lub powszechnego zakładu leczniczego bez uprzedniej zgody uprawnionego do tego lekarza, może nastąpić tylko wtedy, gdy zachodzi nagle konieczność natychmiastowego rozpoczęcia leczenia.

W tych razach zakład sanitarny winien najpóźniej do 7 dni zawiadomić o przyjęciu inwalidy powiatową komendę uzupełnień, podając dokładnie przyczynę przyjęcia. Powiatowa komenda uzupełnień orzeka w powyższych wypadkach o tem, czy inwalida ma prawo do leczenia na koszt Państwa.

§ 44. Leczenie inwalidy wojennego w zagranicznych zakładach sanitarnych (szpitalach, lecznicach, zdrojowiskach, uzdrowiskach) jest dopuszczalne tylko za zezwoleniem Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Ministrem Pracy i Opieki Społecznej, w tych wypadkach, gdy specjalna komisja, złożona z szefa sanitarnego, względnie wyznaczonego przez niego zastępcy tego dowódz-

stwa okręgu korpusu, na terenie którego odnośny wojskowy zakład sanitarny się znajduje, z lekarza szpitala, w którym chory się leczy, oraz delegata szefostwa intendentury okręgu korpusu, stwierdzi, że przywrócenie inwalidzie zdrowia, uchronienie go przed kalectwem, względnie wyleczenie z tegoż, lub uratowanie mu zagrożonego życia, jest możliwe tylko przez wysłanie inwalidy do leczenia poza granice Państwa.

§ 45. Inwalidzie wojennemu nie przysługuje prawo wyboru lekarza oraz zakładu sanitarnego.

§ 45. Powszechnym i innym zakładom sanitarnym, które, przyjąwszy inwalidę wojennego na leczenie w sposób, wyszczególniony w ustępie pierwszym § 43 niniejszego rozporządzenia, nie zawiadomiły o tem odnośnej powiatowej komendy uzupełnień w terminie, ustanowionym w ustępie drugim § 43, Skarb Państwa nie zwraca kosztów leczenia za cały czas aż do chwili zawiadomienia. Skarb nie zwraca również kosztów leczenia, jeżeli uprawniony do tego lekarz, nie stwierdził prawa inwalidy do leczenia na koszt Państwa.

§ 47. Koszty leczenia i wyżywienia inwalidy wojennego w cywilnym zakładzie sanitarnym, nie mającym charakteru powszechnego zakładu sanitarnego, mogą być pokryte tylko w wysokości cennika, jaki w tym czasie obowiązuje w powszechnych zakładach sanitarnych, na pokrycie zaś nadwyżki, przekraczającej obowiązujący w zakładach powszechnych cennik, musi być każdorazowo uzyskane specjalne zezwolenie Ministra Spraw Wojskowych.

§ 48. Inwalida, który z pominięciem postanowień, zawartych w § 40, względnie § 44 niniejszego rozporządzenia, poddaje się leczeniu w niewojskowym zakładzie sanitarnym lub zagranicznym, nie ma prawa do zwrotu kosztów na to leczenie nawet wtedy, gdy w myśl niniejszego rozporządzenia istniały warunki do przeprowadzenia takiego leczenia na koszt Państwa.

Niewojskowe zakłady sanitarne, które, poza wypadkiem, przewidzianym w § 43 niniejszego rozporządzenia, przyjęły do leczenia inwalidę wojennego z pominięciem warunków, zawartych w § 40, względnie § 44 niniejszego rozporządzenia, nie mają prawa do zwrotu kosztów leczenia od Skarbu Państwa.

§ 49. Inwalida wojenny, skierowany na leczenie do zakładu sanitarnego z zachowaniem postanowień, zawartych w § 40 i § 43, względnie § 44 niniejszego rozporządzenia, ma prawo odbyć podróż od miejsca swego zamieszkania do zakładu sanitarnego, tam i z powrotem, na koszt Państwa.

Inwalidzi wojenni oprócz niepoczytalnych, niestosujący się do regulaminów, obowiązujących w zakładach sanitarnych, lub których życie wskutek choroby znajduje się w niebezpieczeństwie, mają być z tych zakładów wydaleny — bez prawa do zwrotu kosztów podróży powrotnej i podróży, jaką ewentualnie przedsięwzją, celem ponownego przyjęcia na leczenie do zakładów sanitarnych.

§ 50. Po ukończeniu leczenia, o ile wskutek tegoż nastąpiła zmiana zdolności zarobkowej, inwalida wojenny ma być niezwłocznie poddany oglądzi-

nom komisji wojskowo-lekarskiej, celem ponownego ustalenia stopnia utraty zdolności zarobkowej.

§ 51. Inwalida, który przez niewypełnienie zleceń lekarskich lub zaniedbywanie leczenia uniemożliwia takowe, lub, mimo potrzeby leczenia, stwierdzonej przez uprawnionego do tego lekarza, leczeniu się nie poddaje, nie ma prawa do wyższej renty, do którejby go uprawniało pogorszenie stanu zdrowia, o ile to pogorszenie zostało spowodowane przez zaniedbanie leczenia.

Wszelkie podwyższenie renty takiemu inwalidzie może nastąpić w przyszłości dopiero po uprzednim stwierdzeniu przez komisję wojskowo-lekarską stopnia pogorszenia się zdrowia, spowodowanego zawinieniem przez inwalidę zaniedbaniem leczenia i odliczeniu go od stopnia ogólnej utraty zdolności zarobkowej. Stopień ten nie może być jednak nigdy uwzględniony przy wymierzaniu wyższej renty.

Rozdział V.

Protezy i aparaty ortopedyczne.

§ 52. Inwalida wojenny otrzymuje protezy i aparaty ortopedyczne na koszt Państwa, jeżeli ich potrzebuje w następstwie kalectwa nabytego wskutek przyczyn wyszczególnionych w art. 2 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.

§ 53. Za potrzebne, w rozumieniu § 52 niniejszego rozporządzenia, uważa się protezy i aparaty ortopedyczne, za pomocą których można podnieść sprawność fizyczną inwalidy, usunąć lub zmniejszyć ból, przeszkodzić pogorszeniu się kalectwa, lub wreszcie pokryć kalectwo inwalidy, o ile ono rzuca się w oczy.

§ 54. Na podstawie art. 34 ustawy z dnia 18 marca 1921 r., protezy i aparaty ortopedyczne jako środki lecznicze, otrzymują na koszt Państwa także inwalidzi z utratą zdolności zarobkowej poniżej 15%, o ile za pomocą odpowiednich aparatów ortopedycznych można przeszkodzić pogorszeniu się kalectwa, nabytego wskutek przyczyn, wyszczególnionych w art. 2 ustawy z dnia 18 marca 1921 r., lub uniknąć następstw tego kalectwa.

§ 55. O zaopatrywaniu inwalidy w protezę decyduje komisja protezowa, złożona z lekarzy i techników specjalistów. Komisje protezowe rozstrzygają, czy inwalidzi, zgłaszający się o aparaty ortopedyczne odpowiadają warunkowi wyszczególnionemu w § 52 — decydują, jaki aparat jest w myśl § 53 i § 54 danemu inwalidzie potrzebny i są odpowiedzialne za to, aby inwalidom wydawane były tylko aparaty ortopedyczne, wykonane należycie i celowo.

Skład komisji protezowych, ich ilość i terytorjalny zakres działania unormują osobne instrukcje Ministra Spraw Wojskowych.

§ 56. Inwalida wojenny z amputowaną jedną nogą otrzymuje jedną sztuczną nogę roboczą, mającą służyć do codziennego użytku jako pierwszą (I) i jedną sztuczną nogę kosmetyczną zapasową (II), która winna być tak wykonana, aby możliwie wiernie naśladowała nogę naturalną.

Ze względu na zawód można inwalidę, o ile sobie tego życzy, zaopatrzyć zamiast w jedną nogę sztuczną roboczą i jedną kosmetyczną, w dwie robocze lub w dwie kosmetyczne, z których to dwu nóg sztucznych roboczych lub kosmetycznych, zawsze uważa się jedną, wcześniej wydaną, za (I) a drugą za (II).

§ 57. Inwalida, pozbawiony obu nóg, otrzymuje podwójną ilość nóg sztucznych, należnych w myśl § 56 inwalidzie z amputowaną jedną nogą.

Inwalida z amputacją obu nóg, który przy pomocy protez może się tylko z trudem poruszać, otrzymuje jedną parę nóg sztucznych I, a nadto jeden wózek do poruszania się.

Inwalida, okaleczony w taki sposób, że z powodu tego kalectwa nie może poruszać się i u którego zastosowanie aparatów ortopedycznych jest wogóle niemożliwe, lub który mimo zastosowania aparatów ortopedycznych nie może chodzić, otrzymuje jeden wózek do poruszania się.

Bliższe szczegóły określi instrukcja Ministra Spraw Wojskowych.

§ 58. Przy pierwszym zaopatrzeniu w sztuczne nogi inwalida otrzymuje bezpłatnie jedną parę zwykłego obuwia.

Do nóg sztucznych (I) zaopatrzonych w miejsce kopytka szcudłem, obuwia nie wydaje się; w tym wypadku inwalida otrzymuje obuwie przy wydaniu nogi sztucznej (II), o ile będzie ona z kopytkiem.

§ 59. Okaleczony na kończynach dolnych otrzymuje w razie potrzeby i na życzenie kule i laski w ilości, określonej przez komisję protezową.

§ 60. Inwalida z amputowaną jedną ręką otrzymuje jedną rękę sztuczną roboczą (I) z odpowiednimi do jego zawodu przyrządami chwytowymi i jedną dłonią sztuczną kosmetyczną, tak skonstruowaną, by mogła być przytwierdzoną do nasady ręki sztucznej roboczej.

Inwalida z amputowaną jedną ręką, który, ze względu na swój zawód, żadnych cięższych robót nie wykonuje, lub który, ze względu na rodzaj kalectwa, takich robót wykonywać nie może, otrzymuje jedną rękę sztuczną kosmetyczną (I), bez przyrządów chwytowych.

Inwalida z amputowaną jedną ręką, który wykonuje sprawnie swój zawód, będący środkiem jego utrzymania, za pomocą sztucznej ręki roboczej, i który byłby na wypadek zepsucia się tej ręki pozbawiony możliwości zarobkowania, może być zaopatrzony w drugą rękę sztuczną roboczą (II), jednak bez sztucznej dłoni.

Pod pojęciem ręki sztucznej roboczej i kosmetycznej rozumieć należy aparaty, które odpowiadają warunkom, stawianym w § 56 niniejszego rozporządzenia, sztucznym nogom roboczym i kosmetycznym.

§ 61. Inwalida, pozbawiony obu rąk otrzymuje w miejsce każdej utraconej ręki aparat przewidziany w § 60, z wyjątkiem rąk sztucznych roboczych (II), — ma on jednak prawo do zaopatrzenia w specjalne przyrządy chwytowe, mogące ułatwić spełnianie niezbędnych codziennych funkcji.

§ 62. Przy otrzymywaniu sztucznych rąk inwalida otrzymuje bezpłatnie jedną parę rękawiczek.

§ 63. Sztucznych palców, jako nie mających żadnego znaczenia praktycznego i kosmetycznego, nie wydaje się.

§ 64. Inwalida, który utracił jedno oko, otrzymuje dwoje sztucznych oczu (I i II).

§ 65. Inwalidzi z ubytkami, niedowładami i zniekształceniami w stopach, i ze skróceniami kończyn dolnych ponad 3 cm., otrzymują jedną parę obuwia ortopedycznego (I).

Pod obuwem ortopedycznym rozumie się obuwie, wykonane na specjalnych kopytkach. Para obuwia ortopedycznego składa się z dwóch trzewików ortopedycznych lub z jednego trzewika ortopedycznego i jednego zwykłego, zależnie od tego, czy kalectwo wymagające obuwia ortopedycznego dotyczy obu nóg, czy jednej.

Trzewiki, które są w ścisłej łączności z częściami składowymi aparatów ustalających, zalicza się również do obuwia ortopedycznego, a wydaje się je po jednej parze (I), która zależnie od tego, czy inwalida otrzymuje aparat ustalający na jedną nogę, czy na obie, składa się z jednego trzewika ortopedycznego i jednego zwykłego, lub z dwu ortopedycznych.

§ 66. Paski przepuklinowe, opaski na brzuch, aparaty podpierające, gorsety, aparaty ustalające, peloty na głowę, protezy szczęk, okulary i t. p., wydaje się w ilości pojedynczej (I).

§ 67. Wyszczególnione w § 65 i § 66 aparaty mogą być wydane w ilości podwójnej (I i II), jeżeli komisja protezowa uzna to za konieczne dla uniknięcia przerwy w zarobkowaniu inwalidy, na wypadek zepsucia się aparatu (I).

§ 68. Oprócz aparatów, wyszczególnionych w §§ 56—62 i §§ 64—66 niniejszego rozporządzenia, mogą być inwalidom wydawane także inne aparaty ortopedyczne, jakie komisja protezowa uzna za bezwzględnie potrzebne przy danym kalectwie, w ilości pojedynczej (I), lub podwójnej (I i II).

§ 69. Zaopatrywanie w aparaty ortopedyczne poraz pierwszy winno się odbywać po ukończonym doleczeniu, kiedy kalectwo i ogólny stan zdrowia umożliwiają celowe korzystanie z aparatu ortopedycznego i kiedy z całym prawdopodobieństwem można przypuścić, że w kalectwie nie zajdą w przeciągu przynajmniej 6 miesięcy po zaopatrzeniu w aparat ortopedyczny, takie zmiany, któreby wymagały wymiany aparatu na inny.

§ 70. Sztucznych nóg (II) i sztucznych rąk (II), o ile są przyznane, nie wydaje się prędzej, jak w 6 miesięcy po wydaniu takichże aparatów (I).

Wszystkie inne aparaty ortopedyczne (I i II), a w pewnych wypadkach i sztuczne nogi i ręce, mogą być wydawane równocześnie, o ile komisja protezowa nie zadecyduje inaczej.

§ 71. Aparat ortopedyczny powinien służyć inwalidzie na następujący okres czasu, a mianowicie:

noga sztuczna robocza . . .	3 lata
" " kosmetyczna . . .	5 lat
ręka " robocza . . .	3 lata

ręka sztuczna kosmetyczna	6 lat
obuwie ortopedyczne	1 rok
gorset	3 lata
aparat podpórczy	3 „
aparat ustalający	4 „
opaska na brzuch	3 „
opaska przepuklinowa	3 „
sztuczne oko	1 rok.

Przy wydawaniu aparatów tutaj nie wyszczególnionych, komisja protezowa określa według własnego uznania długość czasu, na jaki dany aparat ma służyć, kierując się względami, podanymi w § 72 niniejszego rozporządzenia.

§ 72. Ustalone w § 71 okresy wytrzymałości mogą być dla poszczególnych aparatów przedłużone lub skrócone przez komisję protezową, o ile to będzie wskazane ze względu na jakość materiału, lub na przypuszczalnie więcej lub mniej intensywne zużywanie aparatu przy wykonywaniu zawodu przez inwalidę.

§ 73. Ponowne zaopatrzenie w aparat ortopedyczny na koszt Państwa może nastąpić, jeżeli komisja protezowa uzna, że aparat jest tak zniszczony, iż do naprawy więcej się nie nadaje w tym znaczeniu, że koszty naprawy przenosiłyby koszty nowego aparatu, lub jeżeli w kalectwie zajdą zmiany, wymagające zastosowania innego aparatu.

§ 74. Przed wydaniem nowego aparatu winien inwalida zniszczony aparat zwrócić, w przeciwnym bowiem razie może komisja protezowa odroczyć wydanie nowego aparatu, najwyżej jednak na czas równający się 1/3 okresu czasu, na jaki uprzednio była ustalona wytrzymałość dla zniszczonego aparatu.

Zwrotowi nie ulegają: kule, laski, rękawiczki, sztuczne oczy, obuwie, wydane do nóg sztucznych i trzewiki zwyczajne z obuwia ortopedycznego.

§ 75. Ponowne zaopatrzenie na koszt Państwa w sztuczne dłonie kosmetyczne, rękawiczki, kule i laski, może nastąpić tylko równocześnie z ponownym zaopatrzeniem w te aparaty, do których zostały uprzednio wydane.

§ 76. Ponowne zaopatrzenie w obuwie do nóg sztucznych może nastąpić tylko za zwrotem kosztów i równocześnie z ponownym zaopatrzeniem w sztuczną nogę, do której zostało uprzednio wydane.

§ 77. Ponowne zaopatrzenie w obuwie ortopedyczne składające się z jednego trzewika ortopedycznego i jednego zwykłego, odbywa się w ten sposób, że koszty trzewika ortopedycznego ponosi Państwo, zwykłego zaś inwalida.

§ 78. Jeżeli przez komisję protezową lub w jakikolwiek inny sposób zostanie stwierdzone, że zniszczenie aparatu zostało spowodowane przez złą wolę lub zaniedbanie inwalidy, będzie mu wydanie nowego aparatu na koszt Państwa odroczone, aż do czasu, do jakiego aparat winien był służyć. O ile takie zniszczenie dotyczy aparatu, który przetrwał już okres wytrzymałości, będzie wydanie na koszt Państwa nowego aparatu odroczone na czas, jaki zniszczony aparat wedle uznania komisji protezowej

mógł być jeszcze służyć, — nie dłużej jednak, jak na czas równający się 1/3 okresu wytrzymałości, określonego uprzednio dla zniszczonego aparatu.

Wydanie nowego aparatu w miejsce zniszczonego przez złą wolę lub zaniedbanie inwalidy może nastąpić bez odroczenia, jeżeli inwalida uiszczy z sumy kosztów aparatu część proporcjonalną do tego okresu czasu przez jaki ten aparat mógłby być jeszcze służyć.

§ 79. Naprawa aparatów ortopedycznych odbywa się na koszt Państwa, z wyjątkiem naprawy obuwia do nóg sztucznych i naprawy tych części obuwia ortopedycznego, które nie są w ścisłym związku z urządzeniem ortopedycznym tego obuwia. Jeżeli przez komisję protezową lub w inny jakiś sposób będzie stwierdzone, że zepsucie aparatu ortopedycznego zostało spowodowane przez złą wolę lub zaniedbanie ze strony inwalidy, wszelkie koszty połączone z naprawą aparatu ortopedycznego, niewyłączając kosztów przejazdu inwalidy i transportu aparatu, ponosi inwalida.

§ 80. Wszelkie uszkodzenia aparatu ortopedycznego winien inwalida bezzwłocznie zgłaszać. Zniszczenie aparatu, z powodu niezgłoszenia przez inwalidę naprawy w odpowiednim czasie, będzie uważane jako spowodowane przez zaniedbanie ze strony inwalidy.

§ 81. Państwo zastrzega sobie prawo własności na wydanych protezach i aparatach ortopedycznych w każdym stadium ich używalności i może żądać ich zwrotu, z wyjątkiem wyliczonych w ustępie 2 § 74 niniejszego rozporządzenia. Wobec tego aparaty ortopedyczne wydane przez Państwo, nie mogą być przez inwalidę sprzedane ani zamienione.

W razie sprzedaży aparatu będzie inwalida pociągnięty do odpowiedzialności sądowej. W razie zamiany protezy lub aparatu bez zezwolenia komisji protezowej, będzie inwalida pozbawiony prawa do naprawy uszkodzeń do czasu, na jaki zamieniony aparat został wydany.

§ 82. Inwalidzi wojenni, pozostający na służbie w Wojsku Polskim, jak również inwalidzi, zajmujący stałe stanowiska w służbie państwowej lub samorządowej, otrzymują protezy i aparaty ortopedyczne na koszt Państwa.

§ 83. Inwalida jest zobowiązany poddawać się wszelkim przymiarkom i próbom, jakie tylko będą potrzebne do należytego dopasowania mu aparatów ortopedycznych i do wyuczenia ich używania tych aparatów.

§ 84. Wykonywanie nowych aparatów ortopedycznych i ich naprawę uskuteczniają na polecenie i pod kontrolą komisji protezowych wojskowe fabryki protez.

W razie potrzeby mogą komisje protezowe polecać wykonanie nowych aparatów ortopedycznych i naprawę aparatów ortopedycznych fabrykom prywatnym za zgodą Ministra Spraw Wojskowych.

Koszty, połączone z zaopatrzeniem inwalidy w aparat ortopedyczny lub naprawą w fabryce prywatnej, nie mogą przewyższać kosztów, jakie byłyby

połączone z zaopatrzeniem inwalidy w taki aparat lub naprawą, wykonanemi w fabryce wojskowej.

§ 85. Zwrot kosztów za aparaty ortopedyczne, sporządzone bez zezwolenia komisji protezowej w fabryce prywatnej, jak również za uskutecznione w ten sposób naprawy aparatów ortopedycznych, jest niedozwolony.

§ 86. Inwalidzie nie wolno czynić w aparatach ortopedycznych żadnych zmian i przeróbek, nie wolno również samowolnie uskutecznić napraw, za wyjątkiem drobnych uszkodzeń, które zostaną określone w osobnej instrukcji.

Wszelkie uszkodzenia aparatów ortopedycznych, powstałe wskutek czynienia w nich zmian i przeróbek, lub wskutek uskutecznienia własnoręcznie, względnie w fabryce prywatnej bez zezwolenia komisji protezowej, ich naprawy, — pociągną za sobą skutki wyszczególnione w § 81 niniejszego rozporządzenia.

§ 87 (przejściowy). Wszystkie aparaty ortopedyczne, wydane inwalidom do chwili wejścia w życie niniejszego rozporządzenia, mają służyć taki okres czasu, jaki był dla nich określony dotychczasowymi przepisami, względnie, jaki będzie dla nich dodatkowo określony przez komisję protezową na zasadzie § 72.

§ 88 (przejściowy). Postanowienia, zawarte w §§ 75, 79, 80, 81 niniejszego rozporządzenia, obowiązują również w odniesieniu do aparatów ortopedycznych, wydanych do chwili wejścia w życie niniejszego rozporządzenia.

§ 89 (przejściowy). Wydanie aparatów ortopedycznych, przyznanych a niewydanych przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia, winno być zaniechane, o ile przyznanie ich sprzeciwia się przepisom niniejszego rozporządzenia o czym winni być interesowani inwalidzi zawiadomieni.

§ 90 (przejściowy). Obuwie do nóg sztucznych i obuwie ortopedyczne, składające się z jednego trzewika ortopedycznego i jednego zwykłego, przyznane powtórnie, lecz niewydane przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia, winno być wydane bezpłatnie o ile nie zajdzie okoliczność przewidziana w § 89.

§ 91. Inwalidzi wojenni odbywający podróże w sprawach zaopatrzenia w aparaty ortopedyczne, względnie ich naprawy mają prawo do zwrotu kosztów podróży i utrzymania, unormowanych w rozdz. VII, część I niniejszego rozporządzenia, tylko w tym wypadku, jeżeli podróż została odbyta na zlecenie odnośnych władz.

§ 92. Sposób postępowania przy zaopatrywaniu inwalidów wojennych w aparaty ortopedyczne i przy naprawie tych aparatów, określa szczegółowo instrukcje, jakie wyda Minister Spraw Wojskowych.

Rozdział VI.

Komisje Odwoławcze.

§ 93. Celem rozpatrywania i rozstrzygania odwołań od orzeczeń komisji wojskowo-lekarskich (§ 4), zatwierdzonych przez Ministra Spraw Wojsko-

wych, względnie dowódcę okręgu korpusu, w przedmiocie ustalenia stopnia utraty zdolności zarobkowej oraz związku przyczynowego pomiędzy tą utratą a służbą wojskową ustanawia się: a) inwalidzka komisja odwoławcza przy Ministerstwie Spraw Wojskowych; b) okręgowe inwalidzkie komisje odwoławcze przy dowództwach okręgów korpusów.

§ 94. Prawo odwołania się do inwalidzkiej komisji odwoławczej przysługuje inwalidzie w przeciągu 60 dni od dnia, w którym doręczoną mu została treść prawomocnego orzeczenia komisji wojskowo-lekarskiej.

§ 95. Do rozpatrywania i rozstrzygania odwołań od tych orzeczeń komisji wojskowo-lekarskich, które zatwierdzone zostały przez Ministra Spraw Wojskowych, właściwą jest inwalidzka komisja odwoławcza przy Ministerstwie Spraw Wojskowych. Do rozpatrywania i rozstrzygania odwołań od tych orzeczeń komisji wojskowo-lekarskich, które zatwierdzone zostały przez dowódców okręgów korpusów, właściwą jest okręgowa inwalidzka komisja odwoławcza przy tem dowództwie okręgu korpusu, w którym zatwierdzone zostało odnośne orzeczenie.

Inwalida może jednak prosić na piśmie, by jego odwołanie było rozpatrzone i rozstrzygnięte przez okręgową inwalidzką komisję odwoławczą przy dowództwie tego okręgu korpusu, na którego obszarze on w danej chwili mieszka. Prośbę tę rozstrzyga dowództwo tego okręgu korpusu, przy którym funkcjonuje komisja wojskowo-lekarska, od której orzeczenia wniesiono odwołanie, po porozumieniu się z dowódcą okręgu korpusu, na którego obszarze dotyczący inwalida mieszka. Dowódca okręgu korpusu może przychylić się do powyższej prośby inwalidy tylko w wyjątkowych wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, np. ciężka choroba, znaczne oddalenie, trudności komunikacyjne i t. p. O ile odwołanie inwalidy poprzednio zostało odrzucone jedynie dla braku dowodów, stwierdzających przyczynowy związek cierpienia ze służbą wojskową, w razie przedstawienia tychże dowodów, inwalidzka komisja odwoławcza może powziąć odmienną decyzję bez przesłuchania inwalidy i świadków tylko na podstawie złożonych uzupełniających dowodów.

§ 96. Odwołania się, jakoteż prośby na podstawie ustępu drugiego § 95 niniejszego rozporządzenia, wnosi się do powiatowej komendy uzupełnień miejsca stałego zamieszkania inwalidy, która przesyła podanie do właściwego dowództwa okręgu korpusu, a to ostatnie przekazuje je wraz ze wszystkimi aktami wprost okręgowej inwalidzkiej komisji odwoławczej, względnie w drodze służbowej inwalidzkiej komisji odwoławczej przy Ministerstwie Spraw Wojskowych.

§ 97. W skład inwalidzkiej komisji odwoławczej przy Ministerstwie Spraw Wojskowych wchodzi: a) przedstawiciel Ministerstwa Spraw Wojskowych w stopniu generała brygady lub pułkownika z korpusu oficerów sądowych, względnie jego zastępca w jednym z tych stopni wojskowych—jako przewodniczący; b) przedstawiciel Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej;

- c) przedstawiciel Ministerstwa Skarbu;
- d) wojskowy lekarz sztabowy;
- e) lekarz, delegowany przez Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej, względnie zastępcy wymienionych pod lit. b)–e), jako członkowie.

Przewodniczącego, członków i zastępców inwalidzkiej komisji odwoławczej przy Ministerstwie Spraw Wojskowych mianują na przeciąg 1 roku kalendarzowego odnośni Ministrowie stosownie do swej kompetencji.

§ 98. W skład okręgowej inwalidzkiej komisji odwoławczej wchodzi:

- a) przedstawiciel dowództwa okręgu korpusu w stopniu pułkownika, lub podpułkownika z korpusu oficerów sądowych, względnie jego zastępca w jednym z tych stopni wojskowych — jako przewodniczący,
- b) dwóch przedstawicieli właściwego urzędu wojewódzkiego jeden z wydziału pracy i opieki społecznej i jeden lekarz z wydziału zdrowia publicznego,
- c) przedstawiciel właściwej izby skarbowej,
- d) wojskowy lekarz sztabowy, względnie zastępcy wymienionych pod lit. b) — d), jako członkowie.

Przewodniczącego, członków, oraz zastępców okręgowej komisji odwoławczej mianują na przeciąg 1 roku kalendarzowego: przewodniczącego i jego zastępców, oraz członka wymienionego pod d) oraz jego zastępcę — właściwy dowódca okręgu korpusu, wymienionych pod b) — właściwi wojewodowie, zaś wymienionych pod c) właściwi dyrektorzy izb skarbowych.

§ 99. Przewodniczący inwalidzkiej komisji odwoławczej, lub jego zastępca, wyznacza terminy posiedzeń, przewodniczy na takowych, kieruje obradami komisji i ostatni oddaje swój głos.

Członkowie obowiązani są stawić się na posiedzeniu komisji na skutek wezwania przewodniczącego lub jego zastępcy, brać udział w obradach komisji, wykonywać wszystkie czynności, wynikające z przynależności do komisji, jakie będą im polecone przez przewodniczącego, względnie jego zastępcę, członkowie komisji podpisują wraz z przewodniczącym protokół posiedzeń oraz orzeczenia komisji.

§ 100. Referentem w inwalidzkiej komisji odwoławczej przy Ministerstwie Spraw Wojskowych jest delegat departamentu sanitarnego Ministerstwa Spraw Wojskowych, zaś w okręgowej inwalidzkiej komisji odwoławczej — delegat szefostwa sanitarnego odnośnego dowództwa okręgu korpusu. Referent nie wchodzi w skład komisji i nie głosuje.

§ 101. Inwalida, względnie jego prawny zastępca, może na posiedzeniach komisji za pozwoleniem przewodniczącego zabierać głos, celem udzielenia pewnych informacji i wyjaśnień, oraz stawiania wniosków.

§ 102. Inwalidzka komisja odwoławcza przesłuchuje inwalidę, może też przesłuchiwać świadków i rzeczoznawców, jeżeli to uzna za potrzebne. Posiedzenia jej są niejawne.

§ 103. Inwalidzka komisja odwoławcza w czynnościach swych kieruje się odnośnymi instrukcjami

Ministra Spraw Wojskowych oraz obowiązującymi rozporządzeniami.

§ 104. Inwalidzka komisja odwoławcza może w swem orzeczeniu ustalić utratę zdolności zarobkowej zarówno w stopniu wyższym, lub niższym, aniżeli zostało ustalone w zakwestjonowanym orzeczeniu.

Ponadto inwalidzka komisja odwoławcza może w swem orzeczeniu ustalić także istnienie związku przyczynowego pomiędzy utratą zdolności zarobkowej, a służbą wojskową, jeżeli ten związek niesłusznie nie został uznany w zakwestjonowanym orzeczeniu — i odwrotnie, — może też ustalić brak takiego związku przyczynowego, jeżeli ten związek niesłusznie uznany został w zakwestjonowanym orzeczeniu.

Do ważności orzeczenia inwalidzkiej komisji odwoławczej wymagany jest udział wszystkich członków komisji, względnie ich zastępców. Orzeczenia zapadają bezwzględną większością głosów.

§ 105. W wypadkach wątpliwych, inwalida, na skutek postanowienia inwalidzkiej komisji odwoławczej, może być umieszczony, celem obserwacji, w zakładzie sanitarnym na koszt Skarbu Państwa, z tem jednakże, że, jeżeli odwołanie okaże się zupełnie nieuzasadnione, koszty, związane z pobytem jego w zakładzie sanitarnym, zostaną mu w drodze administracyjnej stracone z pobieranej przez niego renty. Sposób umieszczania i rodzaj wyżywienia inwalidów w zakładach sanitarnych normuje osobne rozporządzenie.

§ 106. Orzeczenie inwalidzkiej komisji odwoławczej staje się prawomocne natychmiast po ogłoszeniu i, o ile samo orzeczenie inaczej nie stanowi, ma skutek od tego czasu, od którego inwalidzie przysługiwałoby prawo do zaopatrzenia w myśl ustawy z dnia 18 marca 1921 r. i niniejszego rozporządzenia.

§ 107. W przedmiocie djet i kosztów podróży, względnie zwrotu utraconego zarobku osób, biorących udział w posiedzeniach inwalidzkich komisji odwoławczych, stanowi rozdział VII, cz. I niniejszego rozporządzenia.

§ 108. Inwalidom, których odwołanie choćby tylko częściowo na ich korzyść zostało rozstrzygnięte, przysługuje prawo do djet i zwrotu kosztów podróży z miejsca ich zamieszkania na miejsce urzędowania komisji tam i z powrotem według postanowień rozdziału VII, cz. I niniejszego rozporządzenia.

§ 109 (przejściowy). Inwalidzi, którym zawiadomienie o prawomocnym orzeczeniu komisji wojskowo-lekarskich zostało doręczone przed ogłoszeniem niniejszego rozporządzenia, mają prawo wnieść odwołanie w przeciągu 60 dni, licząc od dnia ogłoszenia tegoż.

Rozdział VII.

Koszty podróży i utrzymania. †

§ 110. Inwalidzie wojennemu, odbywającemu podróż w myśl art. 50 ustawy z dnia 18 marca 1921 r., przysługuje:

- a) zwrot kosztów podróży koleją, statkiem lub podwodą;
- b) utrzymanie w naturze w czasie trwania podróży, w zakładzie inwalidzkim lub gospo-

dzie, o ile te znajdują się w miejscowości, do której inwalida odbył podróż.

§ 111. Obliczanie czasu przy podróżach inwalidów wojennych odbywa się według przepisów, obowiązujących przy podróżach służbowych funkcjonariuszów państwowych.

§ 112. Zwrot kosztów podróży II klasą kolei żelaznej i I klasą na statkach dwuklasowych, przysługuje inwalidom wojennym, pobierającym dodatek kwalifikacyjny 50%, oraz inwalidom, pobierającym dodatek dla ciężko poszkodowanych; wszyscy inni otrzymują zwrot kosztów przejazdu III klasą kolei żelaznej, lub II klasą na statkach dwuklasowych.

O ile istnieją postanowienia ulgowe, otrzymuje inwalida odpowiednio obniżony zwrot kosztów przejazdu.

§ 113. Inwalida wojenny może używać na koszt Państwa tylko zwyczajnych pociągów osobowych.

§ 114. Zwrot kosztów dorożki, według obowiązującej w danym mieście taryfy, uwzględnia się tylko inwalidom amputowanym obustronnie na kończynach górnych lub dolnych, umysłowo chorym i ociemniałym i to wówczas, gdy odległość stacji kolejowej od miejsca urzędu wzywającego, wynosi nie mniej, aniżeli 1 km.

§ 115. Za odbytą podróż kołową zwraca się koszty według przepisów, obowiązujących przy podróżach służbowych funkcjonariuszów państwowych. Zwrot za przejazd podwodą uskutecznia się, o ile odległość miejsca zamieszkania inwalidy od właściwego urzędu lub najbliższej stacji kolejowej, wynosi więcej, aniżeli 3 km. Do zwrotu kosztów podróży podwodami poniżej 3 km., mają prawo tylko inwalidzi wymienieni w § 114 niniejszego rozporządzenia.

§ 116. O ile inwalida nie korzysta w czasie trwania podróży z utrzymania w naturze, przysługuje mu zwrot kosztów utrzymania (djetety) urzędnika XII stopnia służbowego, według przepisów, obowiązujących przy podróżach służbowych funkcjonariuszów państwowych.

§ 117. Czas przebywania inwalidy, odbywającego podróż w miejscowości właściwego urzędu, w której nie znajduje się żaden zakład, mogący dać inwalidzie utrzymanie w naturze, nie może trwać dłużej, jak 1 dzień, nie wliczając w to samej podróży. Wyjątek stanowią te wypadki, co do których uzna właściwy urząd konieczność dłuższego pozostania inwalidy.

§ 118. Osoby, towarzyszące inwalidom niedołącznym, umysłowo chorym, albo ociemniałym, otrzymują zwrot kosztów samej tylko podróży.

§ 119. Każdy rachunek kosztów podróży musi być przedłożony w ciągu dni 14, opatrzony klauzulą władzy, wzywającej inwalidę w sprawach zaopatrzenia, stwierdzającej konieczność odbycia podróży i ewentualnego użycia środków komunikacyjnych, jakoteż czas trwania podróży, tudzież jej uzasadnienie w myśl art. 50 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.

Wypłatę uskutecznia się na podstawie oddzielnej instrukcji.

§ 120. Przeciw odmowie przyznania policzonych w rachunku należności, może inwalida (osoby z § 118) wnieść w ciągu 14 dni przedstawienie do władzy naczelnej, która rozstrzyga ostatecznie.

§ 121 (przejściowy). Rachunki kosztów podróży, odbytych przed dniem ogłoszenia niniejszego rozporządzenia, winny być wniesione w ciągu 60 dni, licząc od dnia ogłoszenia tego rozporządzenia, do właściwej powiatowej komendy uzupełnień.

§ 122. Przewodniczącemu, członkom inwalidzkich komisji odwoławczych, jakoteż ich zastępcom, (Rozdział VI), nie przysługuje prawo do wynagrodzenia pieniężnego za udział w posiedzeniach komisji.

§ 123. Rzecznawcom, powołanym przez inwalidzką komisję odwoławczą (Rozdział VI), należą się djetety i zwrot kosztów podróży w wymiarze, określonym dla urzędników państwowych VI stopnia służbowego.

Wezwanym przez inwalidzką komisję odwoławczą świadkom, żyjącym z zarobku dziennego, należy się zwrot utraconego zarobku, jeżeli w przeciwnym razie ponieśliby dotkliwy uszczerbek w swoim utrzymaniu. Świadkowie zamiejscowi mają prawo do zwrotu tylko koniecznych kosztów podróży. Jeżeli jednak świadkowie przesłuchani zostali przez komisję na żądanie inwalidy, to należy się im zwrot kosztów podróży i utraconego zarobku, pod warunkiem poprzednio określonym, tylko wtedy, jeżeli odwołanie zostało choćby częściowo rozstrzygnięte na korzyść inwalidy. Przyznanie i ustalenie wysokości kosztów podróży, względnie utraconego dziennego zarobku, należy do inwalidzkiej komisji odwoławczej.

Koszty podróży, djetety i utracony dzienny zarobek wypłaca się na podstawie zaświadczeń, potwierdzonych przez przewodniczącego inwalidzkiej komisji odwoławczej, względnie jego zastępcę.

CZĘŚĆ II.

Zaopatrzenie pozostałych.

Rozdział I.

Prawo do zaopatrzenia.

§ 124. Prawo do zaopatrzenia ze strony Państwa mają:

- a) pozostali po inwalidach wojennych,
- b) pozostali po poległych,
- c) pozostali po zmarłych, których śmierć znajduje się w związku przyczynowym ze służbą wojskową.

Za poległego uważa się tego, kto poległ w walce orężnej z nieprzyjacielem, w której brał udział. Śmierć znajduje się w związku przyczynowym ze służbą wojskową, jeżeli nastąpiła:

- 1) wskutek działań wojennych, w których zmarły osobiście bezpośrednio brał udział;
- 2) wskutek chorób zakaźnych, panujących w wojsku, lub w miejscu służbowego pobytu;

- 3) wskutek doznanego wypadku lub kalectwa (choroby), będącego w związku i z powodu właściwości pełnionych czynności służbowych w wojsku, lub też wskutek kalectwa (choroby), którego pogorszenie i, w dalszej konsekwencji przyspieszenie śmierci, spowodowane było właściwościami tej służby.

Prawo do zaopatrzenia ze strony Państwa przysługuje także po zmarłym w niewoli, jeżeli dostał się on do niej nie z własnej winy i, o ile śmierć w niewoli nie była wynikiem zawinonego, a uodwodnionego przez władzę, działania zmarłego.

W wypadkach samobójstwa przysługuje pozostałym zaopatrzenie tylko wtedy, gdy samobójstwo było następstwem zaburzenia umysłu, spowodowanego służbą wojskową, a winno być stwierdzone świadectwem lekarza (szpitala), potwierdzonym przez lekarza powiatowego lub powiatowego (okręgowego), albo zaświadczeniem dowódcy, lub zeznaniami wiarygodnych świadków.

§ 125. Pozostali po inwalidzie winni przedłożyć metrykę śmierci zmarłego.

Okoliczność, że zmarły poległ, winna być stwierdzona zaświadczeniem dowódcy tego oddziału wojskowego (formacji, zakładu), w którym poległy służył czynnie bezpośrednio przed śmiercią. Gdy okoliczność powyższa nie może być stwierdzona przez władzę wojskową (lit. d) art. 2 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.), może być ona udowodniona zeznaniami wiarygodnych osób.

Okoliczność, że śmierć znajduje się w związku przyczynowym ze służbą wojskową, winna być stwierdzona, a to:

- 1) okoliczność, wymieniona w § 124 pod 1), — zaświadczeniem właściwego dowódcy (ustęp 2) nadto świadectwem lekarza lub zakładu leczniczego, potwierdzonym przez lekarza wojskowego lub powiatowego (okręgowego);
- 2) okoliczność, wymieniona w § 124 pod 2), — świadectwem lekarza wojskowego (szpitala), względnie lekarza powiatowego (okręgowego);
- 3) okoliczność, wymieniona w § 124 pod 3), — zaświadczeniem właściwego dowódcy, względnie świadectwem lekarza (szpitala), potwierdzonym przez lekarza wojskowego lub powiatowego (okręgowego).

Okoliczność śmierci w niewoli winna być stwierdzona metryką śmierci, lub orzeczeniem sądownym, uznającym daną osobę za zmarłą, a nadto zaświadczeniem właściwego dowódcy oddziału (formacji, zakładu), stwierdzającym, że zmarły dostał się do niewoli bez własnej winy.

Zaświadczenia i dowody powinny być dostarczone przez osobę roszczącą pretensje do zaopatrzenia. Dowody, dotyczące służby wojskowej, tudzież takie, które dla strony są nieprzystępne, zbiera władza, przyznająca i wymierzająca zaopatrzenie.

§ 126. Osoby, wyszczególnione w art. 3 ustawy z dnia 18 marca 1921 r., ubiegające się o zaopatrzenie, mają przedłożyć właściwej władzy, przyznającej i wymierzającej zaopatrzenie, podanie o przyznanie zaopatrzenia, do którego — poza dowodami, wymienionymi w § 125 — winny dołączyć:

a) Wdowa:

- 1) metrykę ślubu;
- 2) zaświadczenie właściwego urzędu gminnego, potwierdzone przez władzę administracyjną I instancji, stwierdzające, że zmarły utrzymywał ją przed śmiercią, i prowadził z nią wspólne gospodarstwo. Wdowa zaś separowana lub rozwiedziona winna dołączyć orzeczenie właściwego sądu, stwierdzające, że zmarły był obowiązany do jej utrzymania.

Zaopatrzenie w wymiarze 50% otrzymuje wdowa w rozumieniu art. 14 ustawy z dnia 18 marca 1921 r., jeżeli udowodni zaświadczeniem urzędu gminnego-potwierdzonym przez władzę administracyjną I instancji, że zajmuje się osobiście wychowaniem przynajmniej dwojga swoich dzieci w wieku poniżej lat 15, albo też, że nie może zarabiać $\frac{1}{3}$ przeciętnych zarobków zdrowej kobiety w danym zawodzie i w danej miejscowości i to udowodni świadectwem lekarza powiatowego (okręgowego).

b) Dzieci ślubne:

- 1) metrykę chrztu (urodzenia);
- 2) zaświadczenie urzędu gminnego, potwierdzone przez władzę administracyjną I instancji, stwierdzające, że są stanu wolnego i że nie zarobkują samodzielnie;
- 3) gdy przekroczyły 18 rok życia — świadectwo lekarza powiatowego (okręgowego), stwierdzające trwałą lub czasową, zupełną niezdolność do zarobkowania (100%), tudzież zaświadczenie urzędu gminnego, potwierdzone przez władzę administracyjną I instancji, że nie posiadają środków utrzymania;
- 4) dowód śmierci matki, gdy roszczą pretensje do 30% zaopatrzenia (art. 17 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.).

c) Dzieci nieślubne:

- 1) orzeczenie właściwego sądu, stwierdzające orzecstwo zmarłego i obowiązek utrzymania dziecka;
- 2) dowody, wyszczególnione pod b).

d) Dzieci adoptowane:

- 1) akt adopcji;
- 2) dowody, wyszczególnione pod b).

e) Rodzice:

- 1) zaświadczenie urzędu gminnego, potwierdzone przez władzę administracyjną I instancji, stwierdzające, że poza zmarłym, nie posiadają oni innych dzieci, będących w stanie dać im utrzymanie, albo, że zmarły utrzymywał ich za życia, ponieważ pozostałe dzieci nie są w stanie dawać im utrzymanie;
- 2) zaświadczenie urzędu gminnego, potwierdzone przez władzę administracyjną I instancji, stwierdzające, że nie posiadają żadnego majątku, tak ruchomego, jakoteż i nieruchomego, tudzież świadectwo lekarza powiatowego (okręgowego), stwierdzające ich zupełną niezdolność do zarobkowania (100%).

§ 127. Sieroty, pozostałe po poległych lub zmarłych osobach płci żeńskiej, których śmierć pozostaje w związku ze służbą wojskową, mają prawo do zaopatrzenia:

- 1) gdy ojciec ich nie żyje i nie pozostawił im żadnego ruchomego, ani nieruchomości majątku;
- 2) gdy ojciec ich wprawdzie żyje, jednakowoż z powodu zupełnej niezdolności do zarobkowania (100%), nie może spełniać ciężącego na nim obowiązku utrzymania dzieci.

Okoliczność pod 1), powinna być stwierdzona zaświadczeniem urzędu gminnego, potwierdzonym przez władzę administracyjną I instancji, okoliczność zaś pod 2), świadectwem lekarza powiatowego (okręgowego).

§ 128. Po otrzymaniu podania o przyznanie zaopatrzenia przesyła władza przyznająca i wymierzająca zaopatrzenie, osobie, roszczącej pretensję do zaopatrzenia, wzór deklaracji (załącznik № 3), celem wypełnienia i podpisania, za zwrotem.

§ 129. Pozostali po inwalidach, którzy w chwili śmierci pobierali zaopatrzenie inwalidzkie, nie potrzebują przedkładać tych dowodów, które przedłożył już inwalida, ubiegając się o zaopatrzenie inwalidzkie.

Rodzinom inwalidów, przebywających na koszt Skarbu Państwa w zakładach (art. 33, 47 i 48 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.), przyznaje właściwa władza skarbową zaopatrzenie z urzędu po otrzymaniu zawiadomienia z odnośnego zakładu o przyjęciu do niego inwalidy (§ 21).

O dostarczenie dokumentów, potrzebnych dodatkowo do przyznania i wymiaru zaopatrzenia, wzywa władza skarbową rodzinę inwalidy.

§ 130. W imieniu osób, chorych umysłowo, wnoszą podanie o zaopatrzenie i podpisują deklarację — ich kuratorowie, w imieniu dzieci małoletnich — matka (ojciec) lub prawni opiekunowie.

Podanie winno zawierać dokładny adres osoby, ubiegającej się o zaopatrzenie.

§ 131. Po przedłożeniu deklaracji stwierdza władza skarbową prawdziwość danych, w niej zawartych, a gdy stosunki osoby, ubiegającej się o zaopatrzenie, nie są jej znane, przekazuje deklarację do stwierdzenia władzy administracyjnej I instancji.

W przedmiocie wypełnienia, przedkładania i zaświadczania deklaracji, mają zastosowanie postanowienia, zawarte w § 18, ust. 2, tudzież w §§ 19 i 20.

Rozdział II.

Renty wdowie, sieroce i rodzicielskie.

§ 132. Podstawą wymiaru zaopatrzenia dla pozostałych po osobach w § 124, lit. b), c), tudzież po osobach, zmarłych w niewoli i inwalidach, których śmierć znajduje się w związku przyczynowym ze służbą wojskową, jest renta zasadnicza inwalidy X kategorii, wraz z przywiązaniem do niej dodatkiem kwalifikacyjnym, o ile zmarły go już pobierał, względnie przysługiwałby zmarłemu na podstawie art. 10 ustawy z dnia 18 marca 1921 r. (§§ 11—14 niniejszego rozporządzenia).

Dla pozostałych po inwalidzie, którego śmierć nie znajduje się w związku przyczynowym ze służbą wojskową, oblicza się rentę w stosunku do renty, należnej inwalidzie przed śmiercią.

Przy wymiarze zaopatrzenia dla pozostałych nie uwzględnia się dodatku dla ciężko poszkodowanych i dodatku na pielęgnację.

§ 133. Dodatek drożyzniany (art. 18 i 20 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.) oblicza się przy wymiarze renty pozostałym w ten sposób, że do obliczonej w myśl § 132 niniejszego rozporządzenia, renty wdowie (sierocy, rodzicielskiej), dodaje się odnośny procent (50%, wzgl. 30%, wzgl. 20%) dodatku drożyznianego, obliczonego od renty zasadniczej inwalidy samotnego X kategorii, względnie od renty zasadniczej, jaka zmarłemu za życia przysługiwała.

Ułamków marek przy wypłacie nie uwzględnia się.

W wypadku przesiedlenia się osoby, uprawnionej do zaopatrzenia, do innej klasy miejscowości, stosuje się postanowienia § 17 ust. 1 i 3 niniejszego rozporządzenia.

§ 134. Suma rent, pobieranych przez pozostałych, nie może przekraczać renty zasadniczej wraz z ewentualnym dodatkiem kwalifikacyjnym i dodatkiem drożyznianym inwalidy samotnego X kategorii z uwzględnieniem miejscowości zamieszkania pozostałych (art. 21 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.).

W pierwszym rzędzie wymierza się pozostałej wdowie należną w myśl ustawy rentę, następnie pozostałym dzieciom ślubnym; jeżeli jest więcej dzieci ślubnych, tak, że ich renty wraz z rentą wdową przekroczyłyby granicę, ustaloną w ustępie pierwszym, rozdziela się pozostałą po wymierzeniu renty wdowiej sumę, w równej wysokości na każde dziecko. Tak wymierzona renta sieroca wzrasta następnie, ale w każdym razie tylko do wysokości ustawą przewidzianej (art. 17 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.) jeżeli któreś z dzieci ubędzie, to znaczy, jeżeli, któreś z nich przekroczy wiek, art. 17 ustawy przewidziany, lub z innej przyczyny prawo do zaopatrzenia utraci, albo też — gdy umrze, lub utraci prawo do renty pozostała wdowa (art. 25 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.).

O ile renty powyższe, razem wzięte, nie przekraczają granicy ustalonej w ustępie pierwszym, pozostałą kwotę rozdziela się pomiędzy dzieci nieślubne, poczem dopiero, o ile pozostaje jeszcze reszta, rozdziela się ją pomiędzy dzieci adoptowane, a w ostatnim rzędzie pomiędzy pozostałych rodziców. Postanowienie zawarte w ustępie drugim, ma też zastosowanie do dzieci nieślubnych, adoptowanych i do rodziców.

§ 135. Rentę wdową, sierocą i rodzicielską, przyznaje się:

- a) po osobach, zmarłych w czynnej służbie wojskowej — od 1 dnia następującego po terminie, za który osoby te pobrały uposażenie czynne;
- b) po osobach, zmarłych po zwolnieniu ich z czynnej służby wojskowej bez zaopatrzenia inwalidzkiego — od dnia, następującego po dniu ich śmierci;
- c) po inwalidach, pobierających zaopatrzenie — od 1 dnia miesiąca, następującego po ich śmierci, a to pod warunkiem, że zachodzą

okoliczności z art. 4 ustawy z dnia 4 sierpnia 1922 r.

Dzieciom, które przyszły na świat po śmierci ojca, przyznaje się zaopatrzenie od dnia następującego po dniu urodzenia.

Rentę za okres czasu krótszy, aniżeli 1 miesiąc, oblicza się w ten sposób, że rentę miesięczną dzieli się przez 30 i mnoży przez odnośną ilość dni.

§ 136. W kwestji przyznawania i wymierzania zaopatrzenia dla pozostałych mają zastosowanie postanowienia, zawarte w §§ 31 — 32 niniejszego rozporządzenia.

Rozdział III.

Zapomoga pogrzebowa.

§ 137. O przyznanie zapomogi pogrzebowej (art. 1 ustawy z dnia 4 sierpnia 1922 r.) należy wnieść prośbę do właściwej Izby Skarbowej (§ 31).

Do prośby należy dołączyć:

- a) po poległych i zmarłych w oddziałach wojskowych (zakładach) — zaświadczenie dowództwa oddziału (zakładu), że pogrzeb nie odbył się na koszt tego oddziału (zakładu);
- b) po zmarłych w innych warunkach — zaświadczenie zwierzchności gminnej, potwierdzone przez władzę administracyjną I instancji, że pogrzeb nie odbył się na koszt Państwa lub samorządu.

Ponadto dołączyć należy metrykę śmierci, o ile takowa nie została już dołączona do podania o przyznanie zaopatrzenia (§ 127), tudzież potwierdzone przez władzę administracyjną I instancji zaświadczenie zakładu pogrzebowego, lub urzędu gminnego, że petent pokrył koszty pogrzebu, wreszcie, o ile zmarły nie pobierał zaopatrzenia inwalidzkiego — zaświadczenie lekarza (zakładu), potwierdzone przez lekarza wojskowego, lub powiatowego (okręgowego), że śmierć zmarłego stoi w związku przyczynowym z jego odbytą służbą wojskową.

§ 138. Podstawą wymiaru zapomogi pogrzebowej jest pełna renta samotnego inwalidy X kategorii, obliczona według miejscowości, w której odbył się pogrzeb zmarłego.

Do zapomogi pogrzebowej ma zastosowanie § 32 niniejszego rozporządzenia.

CZĘŚĆ III.

Postanowienia ogólne.

Rozdział I.

Zgaśnięcie i zawieszenie prawa do zaopatrzenia.

§ 139. W wypadku przewidzianym w art. 25 ustawy z dnia 18 marca 1921 r. lit. a), gaśnie prawo do zaopatrzenia z ostatnim dniem tego miesiąca, w którym nastąpiła śmierć osoby, uprawnionej do zaopatrzenia.

W wypadku przewidzianym w art. 25 cyt. ustawy, lit. b), gaśnie prawo do zaopatrzenia z ostatnim dniem tego miesiąca, w którym uprawomocnił się wyrok właściwego sądu.

§ 140. Osoby, które w myśl art. 27 ustawy z dnia 18 marca 1921 r. wybrały zaopatrzenie korzyst-

niejsze dla siebie, tracą prawo do zaopatrzenia pieniężnego na mocy ustawy z dnia 18 marca 1921 r. i z dnia 4 sierpnia 1922 r., z ostatnim dniem miesiąca, w którym złożyły na piśmie odpowiednie oświadczenie.

Osoby, które objawią chęć pobierania zaopatrzenia na mocy powyższych ustaw, a pobierają zaopatrzenie inne, otrzymują zaopatrzenie pieniężne od 1 dnia miesiąca następującego, po złożeniu na piśmie odpowiedniego oświadczenia.

§ 141. W razie ponownego zamążpójścia (art. 15 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.) traci wdowa prawo do zaopatrzenia z ostatnim dniem miesiąca, w którym zawarła ponownie związek małżeński, natomiast dzieci jej prawa do zaopatrzenia nie tracą.

§ 142. Osoby, które rzekły się zaopatrzenia, a następnie zażądają go ponownie, powinny złożyć odpowiednie oświadczenie na piśmie i otrzymają zaopatrzenie ponownie od 1 dnia miesiąca, następującego po dniu złożenia podania.

§ 143. W razie utraty prawa obywatelstwa polskiego (art. 26 ustawy z dnia 18 marca 1921 r., lit. d), zawieszają się wypłaty zaopatrzenia pieniężnego z ostatnim dniem miesiąca, w którym dana osoba utraciła to prawo.

Ponowne odzyskanie obywatelstwa polskiego winno być stwierdzone zaświadczeniem powołanej do tego władzy. Ponowną wypłatę zaopatrzenia uskutecznią się od 1 dnia miesiąca następującego po dniu, w którym dana osoba uzyskała ponownie obywatelstwo polskie.

§ 144. Osobie, która prawomocnym wyrokiem sądu skazana została na więzienie za taki czyn karygodny, który nie pociągnął za sobą utraty prawa do zaopatrzenia, zawieszają się wypłaty zaopatrzenia (z wyjątkiem dodatku dla ciężko poszkodowanych) przez ten czas, na jaki została zasądzona. Obliczenie uskutecznią się według zasad, podanych w §§ 21 i 23 niniejszego rozporządzenia. Zawieszenie wypłaty zaopatrzenia następuje dopiero wtedy, gdy wyrok sądowy uzyskał prawomocność.

§ 145. Okoliczność z art. 5 ustawy z dnia 4 marca 1922 r., lit. f), stwierdza odnośna władza skarbowa z urzędu. O zawieszeniu wypłaty z powodu tej okoliczności zawiadamia władza skarbowa osobę zainteresowaną.

Częściowe lub zupełne zawieszenie wypłaty zaopatrzenia pieniężnego (z wyjątkiem dodatku dla ciężko poszkodowanych) rozpoczyna się od 1 dnia miesiąca, następującego po zaistnieniu okoliczności, z powodu których następuje zawieszenie; ponowna wypłata, względnie częściowe podwyższenie rozpoczyna się od 1 dnia miesiąca, następującego po zmianie warunków materialnych.

§ 146. Sierotom, umieszczonym w zakładzie wychowawczym na koszt Państwa (art. 19 ustawy z dnia 18 marca 1921 r.), zawieszają się wypłaty renty z ostatnim dniem miesiąca, w którym to nastąpiło. Ponowna wypłata następuje od 1 dnia miesiąca, następującego po dniu opuszczenia zakładu wychowawczego.

Rozdział II.

Przepisy końcowe.

§ 147. (przejściowy). Osoby, które przy armjach b. państw zaborczych, pełniły służbę pomocniczą w czasie, ustalonym w art. 2, lit. c) ustawy z dnia 18 marca 1921 r., na zasadzie ustaw o osobistych świadczeniach wojennych, tudzież pozostali po takich osobach, mają prawo do zaopatrzenia na zasadzie ustawy z dnia 18 marca 1921 r. i ustawy z dnia 4 sierpnia 1922 r. w tym tylko wypadku, gdy przy tych samych warunkach miały prawo do zaopatrzenia takie, jakie przysługiwało inwalidom wojennym i pozostającym w b. państwach zaborczych.

§ 148. Zaopatrzenie pieniężne wypłaca się miesięcznie zgóry, na imię osoby, uprawnionej do zaopatrzenia, względnie jej prawnego zastępcy.

§ 149 (przejściowy). Osobom, które po dniu 1 maja 1921 r., pobrały jakiegokolwiek zaliczki na renty, będą pobrane kwoty zaliczone na poczet zaopatrzenia pieniężnego, przysługującego im na zasadzie ustawy z dnia 18 marca 1921 r. i ustawy z dnia 4 sierpnia 1922 r. Zanim osoby te otrzymają pełne, należne im zaopatrzenie, będą przejściowo pobierać nadal zaliczki, w wymiarze obowiązującym przed ogłoszeniem niniejszego rozporządzenia.

§ 150 (przejściowy). Do czasu utworzenia odnośnych wydziałów izb skarbowych w Krakowie, Poznaniu i Warszawie, przyznawanie i wymiar rent inwalidom wojennym należeć będzie do dowództw okręgów korpusów.

W przedmiocie przyznawania i wymierzania rent pozostałym do czasu przejścia tych agend przez izby skarbowe stanowi oddzielne rozporządzenie.

§ 151. Rozporządzenie wykonawcze do art. 4 lit. g) i h) ustawy z dnia 18 marca 1921 r. zostanie wydane oddzielnie. Oddzielnie wydane zostanie również rozporządzenie w sprawie zaopatrzenia osób, przebywających poza granicami Państwa.

§ 152. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Spraw Wojskowych: *Sosnkowski*
Kierownik Ministerstwa Skarbu: *B. Markowski*
Minister Pracy i Opieki Społecznej: *L. Darowski*

Wzór. Załącznik № 1 do § 4 rozp. wykon. do ustawy o zaop. inwalidów poz. 132.

ZEZNANIE

_____ (nazwiska i imiona) złożone w _____ (podać Urząd) w obecności _____

Podpisani _____

Przynależni do: 1) _____

2) _____ (podać gminę i powiat), niekarani dotychczas sądownie, zeznają niniejszym że inwalida _____

_____ nabawił się kalectwa (choroby) w czasie swej służby wojskowej w _____ (patrz:

uwaga) _____

_____ co podpisani stwierdzili naocznie, przebywając wówczas w _____

Podpisani nie pozostają do inwalidy _____ w żadnym stosunku pokrewieństwa i powinowactwa.

Podpisani są świadomi tego, że za fałszywe zeznanie grozi im odpowiedzialność sądowo-karna.

_____ dnia _____ 192_____

(Podpisy świadków).

Stwierdzam:

- a) własnoręczność podpisów świadków;
- b) według oświadczenia sądu (prokuratora) w _____ z dnia _____ 19_____ r., L: _____, że wymienieni świadkowie nie byli karani (byli karani za przekroczenia, zbrodnię, występki z art. _____ K. K. _____), oraz nie znajdują się pod śledztwem (są w śledztwie pod zarzutem przewinienia _____);
- c) że władzy administracyjnej I instancji nie są znane dane, stawiające w wątpliwość wiarygodność świadków.

(pieczęć i podpis — Starosty, Komisarza Policji, Komisarza Rządu i t. p.)

_____ dnia _____ 192_____ r.

U w a g a: 1) W rubryce: „przynależni do _____” wpisują osoby wojskowe swój przydział taktyczny.

2) Świadczenie zeznają, wśród jakich okoliczności inwalida nabawił się kalectwa (choroby) n. p.: „został ranny w walkach pod Lwowem, przebywał w szpitalu (zakładzie leczniczym) jako chory na _____, był transportowany jako ranny (chory) w drodze do _____” i t. p. Należy podać możliwie ścisłą datę wypadku, który spowodował kalectwo (chorobę).

3) Lit. b) odnośnie stwierdzenia karalności świadków i przebywania ich pod śledztwem, wypełnia władza administracyjna I instancji po nadejściu informacji od sądu (prokuratora).

Wzór. Załącznik № 2 do § 18 rozp. wykonaw. do ustawy o zaop. inwalidów poz. 132.

DEKLARACJA

do wymiaru dodatku drożynianego i wypłaty renty inwalidzkiej w myśl ustawy z dn. 18 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. № 32/21 poz. 135) i ustawy z dn. 4 sierpnia 1922 r. (Dz. U. R. P. № 67/22, poz. 608), złożona przez:

1. Imię i nazwisko _____

2. Przynależność państwowa _____

3. Kategoria inw. i № książeczki inwalidzkiej _____
4. Stałe miejsce zamieszkania (miejscowość, gmina i powiat) _____
5. Stan (samotny, żonaty; —podać imię żony) _____
6. Czy inwalida zajmuje posadę państwową (samorządową) lub cywilną i jakie pobiera uposażenia miesięczne (w służbie państwowej podać stopień służbowy)? _____
7. Czy i jaki posiada majątek nieruchomy (ruchomy) i wysokość dochodu miesięcznego? _____
8. Czy został umieszczony na koszt Państwa w zakładzie inwalidzkim (dla umysłowo chorych i w jakim czasie)? _____
9. Czy żona zajęta jest w służbie państwowej (samorządowej) i jaki posiada stopień służbowy? _____
10. Ilość dzieci (imiona i rok urodzenia)? _____
11. Ile dzieci, w wieku ponad lat 18, uczęszcza do szkół publicznych i w jakich zakładach się uczą? _____
12. Ile dzieci, w wieku ponad lat 18, nie może się utrzymywać samodzielnie i dlaczego? _____
13. Ile dzieci, poniżej lat 18, zawarło związek małżeński? _____
14. Powody, dla których żona — inwalida utrzymuje wyjątkowo męża i dzieci? _____
15. Czy prowadzi (prowadził przed kalectwem) z żoną wspólne gospodarstwo; jeżeli separowany z żoną (rozwódziony), czy i na podstawie jakiego wyroku sądowego jest obowiązany do utrzymania żony (ewentualnie dzieci)? _____

(podpis inwalidy, lub jego kuratora),

_____ dnia _____ 192__ r.

Prawdziwość danych, zawartych w deklaracji, stwierdzam własnoręcznym podpisem.

(pieczęć)

(podpis Dowódcy P. K. U., Komisarza Policji, Starosty i t. p. władzy administracyjnej lub wojskowej).

_____ dnia _____ 192__ r.

U w a g a: ad 10. dołączyć metryki; ad 11. dołączyć zaświadczenia szkoły; ad 12. i 14. dołączyć świadectwa lekarskie; ad 14. dołączyć wyrok sądowy.

Załączniki powyższe wolne są od opłaty stemplowej.

Za fałszywe zeznanie w deklaracji inwalida odpowiedzialny jest sędowo-karnie.

Po otrzymaniu deklaracji — władza, przyznająca i wymierzająca zaopatrzenie, przeprowadza wywiad odnośnie dochodu i podatku we właściwym Urzędzie podatków i opłat.

Wzór.

Załącznik № 3 do § 128 rozp. wykonaw. do ustawy o zaop. inwalidów poz. 132.

DEKLARACJA

do wymiaru renty wdowiej (sieroczej, rodzicielskiej) i dodatku drożyznianego, w myśl ustawy z dnia 18 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. № 32/21 poz. 495) i ustawy z dnia 4 sierpnia 1922 r. (Dz. U. R. P. № 67/22 poz. 608), złożona przez:

1. Imię i nazwisko _____
2. W imieniu _____
(wymienić osoby, roszczone pretensje do zaopatrzenia)
3. Przynależność państwowa osób, wymienionych pod 2. _____
4. Stałe miejsce zamieszkania (miejscowość, gmina i powiat) _____
5. Która z osób wymienionych pod 2., zajmuje posadę państwową (samorządową) lub cywilną i jakie pobiera uposażenie miesięczne (w służbie państwowej podać stopień służbowy)? _____
6. Czy i jaki posiada majątek nieruchomy (ruchomy) i wysokość dochodu miesięcznego? _____

(podpis wdowy, sieroty, rodziców lub kuratora)

_____ , dnia _____ 192__ r.

Prawdziwość danych, zawartych w deklaracji, stwierdzam własnoręcznym podpisem.

(pieczęć)

(podpis przedstawiciela władzy skarbowej, lub władzy administracyjnej I instancji)

_____ , dnia _____ 192__ r.

U w a g a: ad 3. dołączyć zaświadczenie władzy administracyjnej I instancji; ad 4. dołączyć zaświadczenie zwierzchności gminnej.

Załączniki powyższe wolne są od opłat stemplowych.

Oprócz powyższych załączników należy załączyć dowody, wymienione w Rozdz. I Części II rozp. wykonawczego do ustawy o zaopatrzeniu.

Za fałszywe zeznanie w deklaracji grozi odpowiedzialność sędowo-karna.

Po otrzymaniu deklaracji — władza, przyznająca i wymierzająca zaopatrzenie, przeprowadza wywiad odnośnie dochodu i podatku we właściwym Urzędzie podatków i opłat.